

Barbora Vacková, 22034

Recenze knihy

Rosenberg, Alexander. 1995. *The Philosophy of Social Science*. (Second edition) Westview Press, USA.

Profesor Rosenberg působí od roku 2000 na Duke Univerzity v Severní Karolíně, kde na fakultě filosofie pracuje v centru filosofie biologie. Je autorem mnoha knih o filosofii vědy, klade důraz na otázky kauzality. V roce 1993 obdržel cenu Imre Laktose udělovanou na London School of Economics and Political Science právě v oboru sociologie vědy. Ačkoli se zaměřuje zejména na biologii, zajímají ho také vědy sociální, především ekonomie. (*The Structure of Biological Science* (1985) nebo *Economics: Mathematical Politics or Science of Diminishing Returns?* (1992)) Tento svůj zájem o filosofii vědy i vztah mezi filosofií a vědou zúročil v učebnici *The Philosophy of Social Science*.

Podle autora je kniha určena především těm sociálním vědcům, kteří jsou se svým oborem obeznámeni, ale nemají znalosti filosofické. Jde o úvod do problematiky, který si klade tři cíle: uvést tradiční problémy filosofie vědy, které se do značné míry objevují již v dílech tzv. klasiků sociologie či filosofie. Ukázat jakým způsobem tyto otázky souvisí s volbami a běžným jednáním sociálního vědce. A tím konečně ukázat, jaké problémy spojují tuto každodenní agendu výzkumníka s těmi nejhlubšími otázkami, které si filosofie klade.

Spojení sociálních věd s filosofií je tedy živoucí - sociálního vědce (rozuměj sociologa, ekonoma, historika, atd.) musí zajímat filosofické otázky, neboť je svou činností často veden k morálním rozhodnutím. Otázky, které si klade, mají často filosofický charakter a o to diskutabilnější je prováděná volba. Krom toho je třeba znát i ty problémy, které

nejsme schopni uspokojivě rozřešit, a to právě proto, abychom dokázali správně klást otázky, na které eventuelně odpovědět dokážeme. Filosofova naopak musí zajímat výsledky zkoumání těchto oborů, neboť se zabývají lidským jednáním a existencí a kladou otázky problematizující skutečnost.

Z toho tedy vyplývá, že se Rosenbergův úvod do problematiky filosofie vědy zabývá několika zásadními otázkami, které trápí především sociální vědce samotné.

Za prvé je to otázka postavení sociálních věd jako takových. Jsou stejně úspěšné jako jejich příbuzné vědy přírodní? Jakým způsobem je možno ospravedlnit nejen jejich existenci či činnost, ale zejména nároky, které kladou na společnost jako takovou? Jak lze vynahradit neschopnost produkovat exaktní poučky, které by přispěly poznání objektu jejich zájmu?

Možné varianty odpovědí pak Rosenberg nabízí v podobě systematického výkladu o jednotlivých přístupech sociálních věd k realitě. Zde nacházíme druhé výrazné téma knihy - střet mezi vědami přírodními a sociálními jakoby se přenášel dovnitř samotné disciplíny, a to v podobě rozdílnosti metodologických přístupů naturalistického a interpretativního paradigmatu. Ty představují dva základní a odlišné pohledy na problematiku metodologie. Zde se Rosenberg dostává k základnímu tématu a to k interpretaci v sociálních vědách.

V této chvíli přichází na řadu samotný objekt zájmu sociologie - lidské jednání a vymezení kategorií jednání a chování. Model způsobu myšlení sociálního vědce a jeho interpretace jednání předvádí autor na příkladu Weberovy koncepce vztahu protestantské etiky a ducha kapitalismu.

Nakonec zvažuje metodologické otázky související s faktem, že sociální vědy se nemohou vyhnout morálnímu souvislostem jejich samotné existence. Je to dilema vyplývající z faktu, že proti sobě stojí zájem vědce a jeho disciplíny a individuální práva aktérů, kteří jsou svobodnými lidmi a zároveň objekty

vědeckého zkoumání. Rosenberg dokonce uvádí pěkný příklad toho, jak lze uvést do určitého nebezpečí i samotnou instituci: v tomto případě se jednalo o soudní porotu, která byla tajně odposlouchávána při debatě nad možným rozsudkem. Ačkoli záměrem bylo zlepšit fungování soudního systému, výsledkem byla naopak jeho diskreditace.

Rosenbergova kniha působí jako dobrý úvod do problematiky filosofie vědy pro ty čtenáře, kteří jsou ve svém oboru již mírně zběhlí. Budou totiž s to lépe se vyrovnávat s faktem, že odpovědí je v této knize mnohem více než otázek. Kniha poskytuje dobrý přehled o širší sociálně vědných perspektiv, ovšem neukazuje na jednu se slovy „ta je nejlepší, tu si vyber“. A to i přesto, že autorův příklon na stranu interpretativního přístupu je celkem patrný. Zároveň nelze očekávat hlubší obeznámení s jednotlivými zmiňovanými přístupy a teoriemi. Nelze ji tedy chápat jako učebnici typicky přehledovou - také proto není vhodná pro čtenáře, který se uvedenou problematikou nikdy nezabýval. Neposkytuje ani návody ani jednoznačná fakta. Rosenberg skládá informace, jejichž znalost předem předpokládá, do mozaiky, která je působivá především tím, že vyvolává stále další otázky. Problematika morálky v sociálních vědách je ovšem příliš citlivé téma a tedy ne na všechny otázky Rosenberg nabízí odpovědi.